

Livia Buzoianu, Traian Cliante (redactori), *Tristia: Epistulae Ex Ponto = Tristele. Scrisori din Pont/ Publius Ovidius Naso*, traducere în limba română de Teodor Naum, Editura Ex Ponto, Constanța 2019.

Recent a văzut lumina tiparului o ediție bilingvă (în limba latină și limba română) a scrisorilor din exil ale poetului Publius Ovidius Naso: *Tristia (Tristele)* și *Epistulae ex Ponto (Scrisori din Pont)*. Lucrarea a apărut grație sponsorizării din partea Asociației „Gabriel Bălan” și a Fundației „Piața Ovidiu”.

Actuala ediție este prima care oferă în paralel cele două versiuni: cea latină bazată pe texte din ediții de prestigiu apărute la Heidelberg și Leipzig; cea în limba română reia traducerea lui Teodor Naum, apărută în 1972 la editura Univers.

Cartea numără 750 de pagini; se deschide cu un *Cuvânt înainte* și *Notă asupra ediției*, ambele necesare pentru înțelegerea conținutului și tonalității scrisorilor. Dincolo de timp (din perioada de tinerețe sau maturitate), de împrejurări sau consecințe, înțelegem că poezia reprezintă pentru Ovidius un mod de viață, un refugiu, o alinare și o formă de rezistență în fața unui destin sever. Textele păstrează disponerea în distih elegiac (versuri lungi, de șase picioare metrice alternând cu versuri scurte, de 5 picioare) și au scurte note de subsol atunci când apar diferențe de termeni de la o ediție la alta.

Textele sunt urmate de un bogat material de note și indici care familiarizează pe cititor cu civilizația și cultura antică, fie că este vorba de mitologie, personaje istorice, evenimente, locuri geografice etc. Coperta, supracoperta și mai multe pagini din interiorul volumului sunt ilustrate cu reproduceri ale unor opere de artă semnate de: Loretta Băluță, Constantin Grigoruță, Ina Iordan, Corina Vicolov și Valentin Popa.

Apariția unei ediții bilingve a celor două cărți de elegii tomitane apare ca o necesitate. Prin alăturare, cititorul poate redescoperi frumusețea poeziei; poate aprecia muzicalitatea versului latin și

acuratețea traducerii; poate reține imagini sau înțelege semnificația unor termeni.

Ovidiu și interesul pentru Ovidiu revin astfel într-un spațiu geografic ospitalier – Constanța de astăzi – și între oameni iubitori de lectură și doritori de cunoaștere. În aprecieri mai extinse, care îi stabilesc locul în literatura latină și universală, Ovidius a fost considerat pe rând, de Renaștere și Epoca Modernă „unicul poet de talent de la sfârștul epocii clasice” și „poetul de legătură între cele două lumi care încheie perioada de strălucire a literaturii latine din vremea Principatului augustan și o deschide pe cea a literaturilor europene”.

Ovidius va relata scene dramatice petrecute acasă, la Roma, înaintea plecării (I 3) și din timpul călătoriei pe mare (I 2). Tonul scrisorilor, care împrumută titlul culegerii, este trist cum „tristă-i este soarta”(IV 6), și cum ajunge să constate într-un joc de cuvinte, jocul propriului destin: „Eu n-am scris versuri triste! Dar trist-a fost pedeapsa glumețului meu vers” (II 493-494). La acestea se adaugă versuri triste „ca locurile acestea” (ale exilului), „ca bietul autor” (V 12, 35-36) și sentimentul unei morți triste „pe-un țarm așa de trist” (III 3, 38).

Pedeapsa primită este dreaptă („mânia Cezarului e dreaptă”; II 21) și acceptată („Osânda-mi fu mai blândă decât m-am așteptat”; II 126). Sau, într-o altă formulare: „Pedeapsa mi-a fost dată pre cât mi-a fost și vina” (IV 4) și „osânda-i aspră, însă am meritat exilul” (V 10, 49). Vina este rezumată în două cuvinte – *carmen* și *error*: „poezia și-o oarbă rătăcire” (II 207-208), iar această „rătăcire” pe care poetul nu o poate destăinui, l-a jignit pe împărat și a atras mânia acestuia (ira Caesaris): „Că l-am jignit pe dânsul e marea mea pedeapsă” (V 11). Poetul își definește vina ca „oarbă rătăcire” ce i-a luat mințile (I 2, 98-99; II, 109), greșală și nu crimă („dintr-o greșală numai o crimă a ieșit”; III 6, 26) și chiar o prostie. Aceasta trebuie să fi fost destul de gravă, pentru că singur recunoaște: „speranța piere, când aminte mi-aduc de ce-am făcut” (II 147-148).

Poetul admite că „de toată vina eu nu pot să mă apăr” (II 5, 51-52) și alege să-și apere poezia. Dar scrierea (poezia) incriminată (Ars amandi/ Ars amatoria) nu este nouă; ea a fost un joc poetic, o glumă (I 9, 62) ce se adresa curtezanelor și nu matroanelor (II 303-304). Poetul își delimitează purtarea de conținutul operei sale: „purtarea mea e una și alta-i poezia” și „Viața mi-i onestă, dar versul zvăpăiat.” (II 353)

Sentimentele care îl încearcă sunt diferite: speranța într-o pedeapsă mai blândă și frica (*timor* sau *metus*), care este mai mare decât speranța și care îl oprește să-și numească prietenii. Frica se traduce prin frica de moarte și frica de un ținut necunoscut, aflat „la marginea lumii” și sub Urse.

A doua culegere de poezii, scrise între anii 12-16 d. Hr. și intitulată *Epistulae ex Ponto* (*Scrisori din Pont sau Pontice*) se compune din patru cărți, fiecare, pe rând, cu câte 10, 11, 9 și 16 elegii. Versurile lui Ovidius reprezintă pentru posteritate un document prețios: în ele aflăm poezie și istorie – a evenimentelor și a oamenilor – geografie și istorie literară, mitologie, cultură și civilizație. Poezia din exil a lui Publius Ovidius Naso rămâne în continuare o operă deschisă cunoașterii, interpretărilor și analizei.

Dr. Livia BUZOIANU